



**Halfjaarrapportage**

**College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten**

**Januari – juni 2020**

## **Inleiding**

Het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) brengt eens per halfjaar op basis van artikel 4, lid 2 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft) schriftelijk verslag uit over zijn werkzaamheden aan de Rijksweterraad (RMR), de besturen van de landen, de Staten van Curaçao en Sint Maarten en aan beide Kamers der Staten-Generaal van Nederland. In voorliggende halfjaarrapportage wordt ingegaan op de werkzaamheden van het Cft gedurende de periode van januari 2020 tot en met juni 2020. Na een samenvatting worden de werkzaamheden gedurende het eerste halfjaar voor de landen Curaçao en Sint Maarten toegelicht voor wat betreft de begrotingscyclus en overige gerelateerde onderwerpen.

## **Samenvatting werkzaamheden**

### *Covid-19 crisis*

De eerste maanden van het jaar 2020 stonden voor Curaçao vooral in het teken van de aanwijzing, de uitvoering van het Groeiakkoord en de Roadmap voor Financieel Beheer. Voor Sint Maarten lag de nadruk - nog als gevolg van de orkanen Irma en Maria - in het teken van verdere wederopbouw en herstel van de financiën van het land Sint Maarten. De uitbraak van de wereldwijde Covid-19 pandemie bracht hierin abrupt verandering. De financiële, economische en sociale gevolgen van de pandemie zijn ook voor Curaçao en Sint Maarten zeer ingrijpend. Beide landen zijn in grote mate afhankelijk van het toerisme, dat met de sluiting van het luchtruim en de haven volledig stilviel. Bedrijven ondervinden grote gevolgen en de landen kampen met fors teruglopende inkomsten, terwijl de uitgaven stijgen. Als gevolg van de Covid-19 crisis is de focus van het Cft verschoven van het reguliere begrotingsproces naar de advisering van de Rijksweterraad over liquiditeitssteun en de bijbehorende voorwaarden.

### *Curaçao*

Tijdens het reguliere bezoek van het college aan Curaçao in februari 2020 (dus voor de Covid-19 crisis) werd gesproken over het op orde krijgen van de begroting. Duidelijk werd dat 2019 zou worden afgesloten met een tekort en dat er ook voor 2020 een forse opgave zou liggen. Daarbij spelen verschillende andere risico's zoals de problematiek in de financiële sector (o.a. Girobank) de Isla-raffinaderij en de kosten van de zorg. Het nieuwe ziekenhuis leidt tot hogere exploitatielasten, die door doelmatigheidsbesparingen in de gezondheidszorg gecompenseerd moeten worden. Het college concludeerde dan ook dat de begroting 2020 moest worden bijgesteld, onder meer door het treffen van uitgaven verlagende maatregelen.

In deze verslagperiode heeft het Cft aan Curaçao advies uitgebracht bij de vastgestelde begroting 2020, de vierde uitvoeringsrapportage 2019, de eerste ontwerp suppletoire begroting 2020 en de eerste uitvoeringsrapportage 2020. Het Cft adviseerde daarnaast op verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de RMR over de toepassing van artikel 25 van de Rft, de actuele liquiditeitspositie de eerste drie tranches liquiditeitssteun voor 2020 en de door het land aangereikte hervormingen. Bij de derde tranche is het Cft ook ingegaan op afwijkingen van de normen in de Rft en de liquiditeitspositie van overheidsbedrijven in de energiesector in Curaçao.

### *Sint Maarten*

Voor Sint Maarten is tijdens het hierboven genoemde reguliere collegebezoek stilgestaan bij de verdere wederopbouw en het herstel van de financiën van het land Sint Maarten. In het bijzonder heeft het college de nadruk gelegd op het structureel op orde krijgen van de begroting, het financieel beheer en het tot uitvoering brengen van de noodzakelijke plannen, waaronder de belastinghervormingen en hervorming van de pensioen- en zorgstelsels. Tevens is nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de noodzaak om de achterstand bij de jaarrekeningen in te lopen om daarmee ook de Staten in staat te stellen hun controletaak naar behoren uit te voeren.

In deze verslagperiode heeft het Cft aan Sint Maarten advies uitgebracht op de herziene versie van de ontwerpbegroting 2020, de vierde uitvoeringsrapportage 2019, de vastgestelde begroting 2020, en de eerste uitvoeringsrapportage 2020. Het Cft adviseerde daarnaast op verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de RMR over de toepassing van artikel 25 van de Rft, de actuele liquiditeitspositie, de liquiditeitsbehoefte van Sint Maarten voor 2019, de eerste drie tranches liquiditeitssteun voor 2020 en de door het land aangereikte pakketten aan hervormingen.

## **Begrotingscyclus Curaçao**

### *Verantwoording 2018 en eerder*

Op basis van de Rft verstrekken de besturen van de landen uiterlijk 31 augustus van ieder jaar een afschrift van de vastgestelde jaarrekening over het voorafgaande jaar. Het bestuur verstrekt de bevindingen van de Algemene Rekenkamer en van de interne accountant op het onderwerp van de jaarrekening onmiddellijk na de ontvangst van die bevindingen.

De jaarrekening 2018 is opgesteld, gecontroleerd door de accountant en voorzien van bevindingen van de Algemene Rekenkamer. Ondanks de bovenstaande afspraken is de jaarrekening 2018 echter nog niet formeel aangeboden aan het Cft, nog niet behandeld in de Staten noch vastgesteld door de Gouverneur. Ook voor de jaarrekeningen 2014 tot en met 2017 geldt dat deze ofwel nog niet zijn opgesteld, ofwel dat ze wel zijn opgesteld maar nog niet in behandeling zijn genomen door de Staten. Het land beschikt dus vanaf het jaar 2014 niet over een door de Staten goedgekeurde en door de Gouverneur vastgestelde jaarrekening.

Het Cft heeft verscheidene keren benadrukt dat het proces tot vaststellen van de jaarrekeningen versnelling en verbetering behoeft. Het tijdig doorlopen van de begrotings- en verantwoordingscyclus is van belang zodat de Staten het budgetrecht ten volle kunnen uitoefenen. Het tijdig vaststellen van jaarrekeningen van enig jaar is ook van belang voor de begrotingsvoorbereiding van het daaropvolgende jaar.

### *Uitvoering begroting 2019*

Op 15 januari 2020 ontving het Cft de vastgestelde begrotingswijziging 2019 (BW). Het ontwerp van deze BW was reeds ontvangen op 1 april 2019. Het Cft bracht hierop 15 april 2019 advies op uit conform artikel 11 van de Rft. Bij de reacties op de tweede en derde uitvoeringsrapportage 2019 reageerde het Cft al inhoudelijk op de in de BW opgenomen maatregelen en ook de meerjarige raming was al aangepast in de vastgestelde begroting 2020. Het Cft achtte daarom een regulier advies op basis van artikel 12 lid 1 van de Rft niet meer opportuun en heeft daarom zijn reactie beperkt tot een aantal bevindingen. De begrotingswijziging toonde een sluitende begroting en een kapitaaldienst die in evenwicht was.

Op 13 februari 2020 leverde Curaçao de vierde uitvoeringsrapportage 2019 aan. De vierde uitvoeringsrapportage toonde een voorlopig tekort van ongeveer ANG 20 miljoen voor het jaar 2019. Het Cft vroeg naar aanleiding van deze uitvoeringsrapportage welke maatregelen er zouden worden getroffen ter compensatie van het tekort, of het tekort mogelijk nog kon oplopen door een onderschrijding van verbruik van goederen en diensten, nadere informatie over de boekhoudkundige afhandeling van de verkoop van UTS en een aantal andere onderdelen waarop informatie ontbrak. Het Cft verzocht om op basis van artikel 18 lid 7 jo. artikel 12 lid 3 van de Rft een reactie. Op 12 maart 2020 reageerde Curaçao per brief, waarmee werd voldaan aan een aantal van deze informatieverzoeken.

### *Begroting 2020*

Curaçao heeft op 15 januari 2020 een vastgestelde begroting inclusief drie nota's van wijziging ingediend bij het Cft. Op 29 januari 2020 gaf het Cft hier een advies bij op basis van artikel 12 van de Rft. Het Cft oordeelde dat de begroting niet voldoet aan de normen van artikel 15 van de Rft. In de

begroting wordt rekening gehouden met opbrengsten die het Cft als onzeker en/of onrealistisch beschouwt. Het Cft deed daarom de aanbeveling om:

- de (taakstellende) meeropbrengsten van de omzetbelasting en de algemene bestedingsbelasting te onderbouwen;
- de opbrengsten van de onroerendezaakbelasting en dividendinkomsten aan te passen en de uitgaven daarop naar beneden bij te stellen;
- de personeelslasten aan te passen aan de realiteit en het vervangingsplan ambtenaren toe te lichten;
- investeringen in de kapitaaldienst aan te passen in lijn met het advies van het CBS;
- de geoptimaliseerde businesscase en de second opinion CMC aan te leveren inclusief de gevolgen voor de begroting van het land van de sluiting van SEHOS inclusief een reëel pakket aan besparingsmaatregelen voor de zorg;
- een toelichting op de invoering van de CARENS-dagen en de houdbaarheid van de sociale fondsen.

Het Cft verzocht een reactie op grond van artikel 12 lid 4 van de Rft. Curaçao reageerde op 20 februari 2020, waarop het Cft vervolgens op 5 maart 2020 constateerde dat een aantal punten opgevolgd waren, maar ook een aantal punten nog onvoldoende waren opgevolgd. Het Cft verzocht daarom een nadere uitleg en gaf Curaçao in overweging de uitgaven op de gewone dienst te bezien. Curaçao is verzocht op basis van artikel 13 lid 1 van de Rft (de laatste stap in het hoor en wederhoortraject van artikel 12 van de Rft) aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan de aanbevelingen van het Cft en een en ander te verwerken in een op uiterlijk 19 maart 2020 aan te leveren BW.

Half maart heeft Curaçao als gevolg van de Covid-19 crisis de grenzen gesloten. Aangezien het op dat moment niet mogelijk was een realistische inschatting te maken van de gevolgen voor de begroting van de crisis, verzocht Curaçao om uitstel van de reactie op grond van artikel 13 lid 1 van de Rft evenals uitstel voor de begrotingswijziging. Op 16 april 2020 ontving het Cft de BW met het verzoek om hierop te reageren op basis van artikel 11 van de Rft. Deze BW is het eerste begrotingsdocument na het begin van de Covid-19 crisis. In deze BW stelt Curaçao een aantal inkomsten naar beneden bij, echter zonder het uitgavenniveau hierop aan te passen. De BW toont derhalve een tekort van ANG 70 miljoen, dat geen verband houdt met de Covid-19 crisis. Het Cft gaf aanbevelingen ten aanzien van het steunpakket, vroeg om een toelichting op de houdbaarheid van de sociale fondsen, een toelichting op de situatie van de Girobank en de herstart van de raffinaderij en verzocht informatie over de mogelijke risico's bij de nutsbedrijven.

Op 30 april 2020 leverde Curaçao een afschrift aan van een door de Raad van Ministers goedgekeurde BW. De BW is in de eerste helft van 2020 niet vastgesteld.

#### *Uitvoering begroting 2020*

Curaçao leverde op 8 mei 2020 de eerste uitvoeringsrapportage aan en het Cft reageerde op 20 mei 2020 op deze uitvoeringscijfers. De impact van de Covid-19 crisis op de uitvoeringscijfers van het eerste kwartaal is gezien het tijdstip van het intreden van Covid-19 beperkt. Het Cft constateerde dat de financiële situatie van Curaçao nog voor de start van de Covid-19 crisis zorgwekkend was. In deze uitvoeringsrapportage is het resultaat over 2019 bijgesteld naar een tekort van circa ANG 30 miljoen. Inmiddels is bekend dat het tekort tenminste 44 miljoen zal bedragen. Tijdens het opstellen van de uitvoeringsrapportage was de vastgestelde begroting 2020, die geen rekening houdt met de Covid-19 crisis, nog van toepassing maar ook achterhaald. Dit had als gevolg dat het niet zinvol was om de uitvoeringscijfers af te zetten tegen de begroting.

## **Andere onderwerpen**

### *Advisering van de RMR ten aanzien van liquiditeitssteun als gevolg van Covid-19*

Curaçao publiceerde op 23 maart 2020 een 'solidariteitspakket: Noodmaatregelen voor het mitigeren van de effecten van de crisis als gevolg van het Covid-19 virus'. Op 2 april 2020 bracht de regering via de Commissie Noodfonds Covid-19 Curaçao een 'Pakket van Sociaal Economische Steunacties – ALIVIO 1& 2' naar buiten.

Op 19 en 25 maart 2020 heeft Curaçao de RMR verzocht om op grond van artikel 25 lid 1 van de Rft af te mogen wijken van de normen zoals genoemd in artikel 15 van de Rft, vanwege het herstel van de schade door het coronavirus. Op 27 maart 2020 is de RMR akkoord gegaan met het afwijken van artikel 15 lid 1 van de Rft. Over de mate waarin mag worden afgeweken van artikel 15 lid 1 van de Rft en mogelijke andere normen is door het Cft op 24 juni 2020 geadviseerd. Besluitvorming door de RMR op dit punt heeft nog niet plaats gevonden.

Op 7 april 2020 heeft het Cft op verzoek van de RMR een advies uitgebracht aan de RMR over de liquiditeitsbehoefte van Curaçao, een beoordeling van de steunpakketten vormde daarvan tevens een onderdeel. Het Cft adviseerde om over te gaan tot het verstrekken van liquiditeitssteun voor een bedrag van ANG 177 miljoen. Het Cft adviseerde om aan Curaçao te vragen om keuzes te maken in de bestaande begroting om daarvoor financiële ruimte te creëren en te verwerken in een BW voor 1 mei 2020.

In een brief van 16 april 2020 heeft de RMR het Cft verzocht te adviseren over de periode medio mei tot en met juni (tweede tranche) en juli tot en met september (de derde tranche). Het Cft adviseerde op 6 mei 2020 om over te gaan tot het verstrekken van liquiditeitssteun voor de periode van 15 mei tot en met 30 juni 2020 voor een bedrag van ANG 204 miljoen, waarvan ANG 63 afhankelijk van het geven van invulling aan de voorwaarde van een eigen bijdrage van 20 procent door werknemers. Daarnaast adviseerde het Cft de RMR om Curaçao te vragen om per ommegaande besparingen aan te leveren voor het resterende deel van het noodpakket dat niet door Nederlandse steun bekostigd kan worden en/of het noodpakket nog verder te versoberen. Daarbij adviseerde het Cft om aan te sturen op het nemen van maatregelen gericht op het beperken van de topinkomens in de overheid gelieerde entiteiten. Dit advies is op 15 mei 2020 overgenomen door de RMR en uitgebreid met een aantal specifieke en generieke voorwaarden. Deze voorwaarden hebben betrekking op een verlaging van de totale arbeidsvoorwaardenpakketten van zowel de overheid als overheid gelieerde entiteiten, maar bijvoorbeeld ook op de financiële sector. Curaçao heeft onvoorwaardelijk ingestemd met alle voorwaarden. Aansluitend op de besluitvorming in de RMR van 15 mei 2020 heeft de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) het Cft verzocht om ten behoeve van de RMR van 3 juli 2020 te adviseren. Dit advies is op 24 juni 2020 uitgebracht. Dit advies bevatte de mate waarin Curaçao voldoet aan de in de tweede tranche opgenomen voorwaarden, een raming van de liquiditeitsbehoefte voor juli tot en met september, de mate waarin Curaçao mag afwijken van de centrale begrotingsnorm en een beoordeling van de voorstellen van Curaçao voor structurele hervormingen.

In de eerste helft van 2020 is in twee tranches ANG 381 miljoen aan liquiditeitssteun door Nederland uitbetaald, waarvan ANG 255 miljoen voor compensatie van de derving van belasting- en premiebatens en ANG 126 miljoen voor de loonsubsidie. De steun is verstrekt in de vorm van tweejarige bullet leningen met dezelfde einddatum in 2022 als de lening van de eerste tranche liquiditeitssteun.

### *Aanwijzing 2019*

Op 12 juli 2019 heeft de RMR een aanwijzing gegeven aan het bestuur van Curaçao. Curaçao heeft beroep ingesteld tegen het besluit houdende de aanwijzing. Dit Kroonberoep is momenteel nog lopende. Een definitief besluit is nog niet bekend gemaakt. Op grond van artikel 26 lid 7 van de Rft geldt dat het Kroonberoep de werking van de aanwijzing niet schorst. De aanwijzing geldt dus nog onverkort. Met

betrekking tot de begroting 2020 schrijft de aanwijzing voor dat er sprake moet zijn van een overschot op de gewone dienst waarmee een deel van de tekorten uit 2017 en 2018 wordt gecompenseerd. De aanwijzing schrijft tevens voor dat het totaal van de tekorten over 2017 en 2018 in de jaren 2020, 2021 en 2022 met overschotten gecompenseerd moet worden. Ook schrijft de aanwijzing voor dat de kortlopende schulden aan APC en SVB waarvan de betalingstermijnen zijn verstreken uiterlijk 31 december 2022 moeten zijn afgelost. Als gevolg van de Covid-19 crisis is het niet reëel te verwachten dat Curaçao aan de punten uit de aanwijzing zal voldoen. Er zal moeten worden bezien hoe moet worden omgegaan met deze aanwijzing.

#### *Schuldquote en rentelastnorm*

De rentelastnorm voor 2020 bedraagt ANG 131 miljoen. In totaal zullen de rentelasten van de collectieve sector in 2020 naar schatting ANG 72 miljoen bedragen, circa 60 procent van de rentelastnorm. In de ontwerp suppletoire begroting 2020 is voor ANG 359 miljoen aan leningen opgenomen, waarvan ANG 100 miljoen herfinanciering van een aflopende obligatielening uit 2010, ANG 90 miljoen voor investeringen op basis van het Groeiakkoord, ANG 104 miljoen voor HNO en ANG 65 miljoen aan kapitaalinvesteringen. Dit is exclusief de leningen in het kader van de verstrekte liquiditeitssteun.

De schuld van de collectieve sector, exclusief liquiditeitssteun in de tweede helft van 2020, komt uit op ANG 3.314 miljoen. De schuldquote van de collectieve sector zou daarmee uitkomen op 68 procent van het bbp. De overheidsschuld, exclusief liquiditeitssteun voor de tweede helft van 2020, komt uit op ANG 3.755, circa 77 procent van het bbp. Bij de berekeningen is uitgegaan van een nominaal bbp van ANG 4.862 miljoen (Note Economic Developments, CBCS, april 2020).

#### *Financieel beheer*

Op 17 oktober 2018 hebben de regering van Curaçao en het Cft afgesproken dat de regering verbeteringen zal aanbrengen in het financieel beheer om zo tot een goedkeurende controleverklaring te komen bij de jaarrekening 2021. Voor het behalen van deze doelstelling heeft Curaçao een Roadmap vastgesteld. De voortgang ten aanzien van deze Roadmap is echter onvoldoende. Het Cft heeft meerdere malen het belang van financieel beheer benadrukt, waarbij het ook gaat om uitvoering van de opgestelde plannen.

#### *Overheidsvennootschappen en de collectieve sector*

De vaststelling van de collectieve sector loopt achter. Pas op 17 februari 2020 ontving het Cft een afschrift van de vaststelling van de collectieve sector Curaçao 2019 en 2020. Op grond van artikel 23 lid 1 van de Rft had deze uiterlijk 1 april 2019 moeten zijn aangeleverd ter vaststelling door Curaçao en de minister van BZK. De collectieve sector voor de begrotingsjaren 2021 en 2022 moest op uiterlijk 1 april 2020 worden aangeleverd. In de eerste helft van 2020 is dit rapport nog niet door het Cft ontvangen.

Op grond van artikel 23 lid 4 van de Rft had Curaçao uiterlijk op 1 april 2020 aan het Cft moeten rapporteren over de voorlopige jaarcijfers 2019 van de collectieve sector. De Corporate Governance Code van Curaçao bepaalt dat de jaarrekeningen van overheidsvennootschappen uiterlijk vijf maanden na het afsluiten van het boekjaar opgemaakt dienen te zijn, tenzij de algemene vergadering van aandeelhouders deze termijn heeft verlengd. Curaçao loopt achter met de aanlevering aan het Cft van de jaarrekeningen van de overheidsentiteiten. Het Cft heeft daarom op grond van artikel 8 van de Rft verzocht betreffende jaarrekeningen uiterlijk voor 1 september a.s. aan te leveren.

#### *Curaçao Medical Center (CMC) businesscase*

Op 15 november 2019 is het Curaçao Medical Center (CMC) geopend. Hiermee heeft de bevolking van Curaçao toegang tot een modern ziekenhuis. Over de financiering van het nieuwe ziekenhuis en de financiële impact voor het land bestaat echter onvoldoende duidelijkheid. In december 2019 leverde Curaçao een geactualiseerde businesscase aan. Deze businesscase moest in de eerste half van 2020 nog worden voorzien van een second opinion van de SOAB.



## **Begrotingscyclus Sint Maarten**

### *Verantwoordingen van 2018 en eerder*

Ook voor Sint Maarten blijft de achterstand in het afronden van het verantwoordingstraject voor de jaren 2013 tot en met 2016 onveranderd aanwezig. De jaarrekeningen over 2013 en 2014 zijn door de Staten goedgekeurd, echter nog niet door de Gouverneur vastgesteld. Voor de jaarrekeningen 2015 en 2016 was eind juni 2020 nog geen datum vastgesteld voor de behandeling in de Staten.

In de loop van de tweede helft 2019 is door Sint Maarten externe ondersteuning ingehuurd voor het opstellen van de jaarrekening van de jaren 2017 en 2018. Sint Maarten verwacht dat beide jaarrekeningen eind 2020 aan de ministerraad kunnen worden aangeboden.

Het Cft heeft verscheidene keren benadrukt dat het proces tot vaststellen van de jaarrekeningen versnelling en verbetering behoeft. Het tijdig doorlopen van de begrotings- en verantwoordingscyclus is van belang zodat de Staten het budgetrecht ten volle kunnen uitoefenen. Het tijdig vaststellen van jaarrekeningen van enig jaar is ook van belang voor de begrotingsvoorbereiding van het daaropvolgende jaar.

### *Uitvoering begroting 2019*

De RMR heeft op 23 november 2018 besloten om – gelet op de omstandigheden ontstaan door de orkanen Irma en Maria - voor het begrotingsjaar 2019 op grond van artikel 25 van de Rft akkoord te gaan met het afwijken van de normen zoals opgenomen in artikel 15 van de Rft. Hierdoor is het Sint Maarten toegestaan een tekort te presenteren op de gewone dienst en de tekorten uit voorgaande jaren op een later moment te compenseren.

Uit de vierde uitvoeringsrapportage blijkt een tekort in 2019 van ANG 34,5 miljoen, fors lager dan het begrote tekort van ANG 71 miljoen. Hogere belastingbaten, lagere salarislasten en lagere lasten voor 'goederen en diensten' zijn hiervoor de voornaamste verklaringen. Het tekort kan nog wijzigen als gevolg van correcties bij het opstellen van de jaarrekening 2019. Uitgaande van de beschikbare gegevens voldoet de collectieve sector per 31 december 2019 aan de rentelastnorm. De schuldquote van de collectieve sector bedraagt eind december circa 37 procent. Het Cft heeft op 2 maart 2020 gereageerd op de uitvoeringsrapportage.

### *Begroting 2020*

Het Cft heeft op 1 oktober 2019 een advies uitgebracht bij de eerste ontwerpbegroting 2020. Aangezien deze ontwerpbegroting een tekort vertoonde, heeft de minister van Financiën van Sint Maarten per brief van 22 oktober 2019 aan de minister van BZK een beroep gedaan op artikel 25 van de Rft om af te mogen wijken van de normen zoals genoemd in artikel 15 van de Rft. Op 22 januari 2020 heeft het Cft een herziene ontwerpbegroting van Sint Maarten ontvangen, met het verzoek daarop te adviseren op basis van artikel 11 van de Rft. Deze ontwerpbegroting vertoonde een tekort van ANG 24,6 miljoen. Het Cft heeft per brief van 5 februari 2020 op deze herziene ontwerpbegroting advies uitgebracht.

Op 12 mei 2020 ontving het Cft de vastgestelde begroting 2020 van Sint Maarten. In deze begroting waren de financiële gevolgen voor het land van de Covid-19 crisis zo veel als mogelijk verwerkt. Mede hierdoor komt Sint Maarten uit op een begrotingstekort van ANG 263,2 miljoen in 2020. In het advies van 20 mei 2020 op de vastgestelde begroting constateert het Cft dat niet alle aanbevelingen van het Cft bij de ontwerpbegroting zijn verwerkt in de vastgestelde begroting. Hierop heeft het Cft additionele aanbevelingen verstrekt waaronder het volledig en aantoonbaar verwerken van de met Nederland gemaakte afspraken over verbetermaatregelen in de justitiële keten van Sint Maarten en het realiseren van additionele besparingen ter dekking van onderdelen van het steunpakket die niet gedekt worden door liquiditeitssteun. Vervolgens heeft het Cft Sint Maarten verzocht om op grond van artikel 12 lid 4 van de Rft aan te geven in hoeverre en op welke wijze rekening gehouden zal worden met de hiervoor genoemde aanbevelingen. Het Cft heeft deze reactie van Sint Maarten op 5 juni ontvangen waarin een begrotingswijziging per 15 juli 2020 werd aangekondigd.



### *Uitvoering begroting 2020*

In de verslagperiode heeft het Cft conform de Rft de eerste uitvoeringsrapportage 2020 binnen de wettelijk gestelde termijn van Sint Maarten ontvangen. De uitvoeringsrapportage toont ANG 124,8 miljoen aan baten en ANG 113,1 miljoen aan lasten. Het begrotingsoverschot over het eerste kwartaal komt daardoor uit op ANG 11,7 miljoen. Volgens de uitvoeringsrapportage zijn er in het eerste kwartaal nagenoeg geen kapitaaluitgaven gedaan. De schuldquote van Sint Maarten komt uit op circa 44 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Op basis van de beschikbare gegevens concludeert het Cft dat de rentelasten van de collectieve sector binnen de rentelastnorm liggen. Het Cft heeft op 3 juni 2020 gereageerd op de uitvoeringsrapportage.

### **Overige onderwerpen Sint Maarten**

#### *Bestuurlijke ontwikkelingen*

Op 22 september 2019 viel het kabinet Leona – Marlin II en werd demissionair tot aan het aantreden van de interim-regering op 19 november 2019. Deze regering stond onder leiding van mevrouw Jacobs (kabinet Jacobs I, National Alliance) als minister-president en is aangebleven tot na de verkiezingen in januari 2020 de nieuwe regering, kabinet Jacobs II, op 28 maart 2020 werd geïnstalleerd. Hiermee heeft Sint Maarten de tiende regering sinds 10.10.10.

#### *Advisering van de RMR ten aanzien van liquiditeitssteun als gevolg van Covid-19*

Op 24 maart heeft het Cft geadviseerd ten aanzien van het verzoek van Sint Maarten om op grond van artikel 25 lid 1 van de Rft af te mogen wijken van artikel 15 lid 1 van de Rft vanwege de gevolgen van Covid-19. Op 27 maart 2020 is de RMR hiermee akkoord gegaan. Op 1 mei 2020 heeft de RMR besloten om, ook vanwege de gevolgen van het herstel van schade door de orkanen Irma en Maria, akkoord te gaan met het afwijken van deze normen. Over de mate waarin wordt afgeweken van artikel 15 lid 1 van de Rft (en mogelijk andere normen uit de Rft) heeft het Cft de RMR op 24 juni geadviseerd. Besluitvorming door de RMR op dit punt heeft nog niet plaats gevonden.

Op 7 april 2020 heeft het Cft de RMR geadviseerd de liquiditeitssteun 2019 van ANG 50,2 miljoen aan Sint Maarten te verstrekken nu voldaan is aan de daartoe gestelde voorwaarden: een verlaging van 10 procent van het salaris/emolumenten van de statenleden en de leden van de regering en de toezegging van Sint Maarten om de noodzakelijke kosten voor politiebijstand en het verbeteren van de detentiesituatie in de vastgestelde begroting van 2020 te verwerken. Op 9 april heeft de RMR conform besloten.

Om de sociaaleconomische gevolgen van de Covid-19 crisis te kunnen opvangen presenteerde Sint Maarten in april 2020 een steunplan voor de maanden maart tot en met juni 2020. Dit steunplan 'het Stimulus & Relief Plan' (hierna: steunpakket) is in de vastgestelde begroting 2020 verwerkt. Op 23 april 2020 heeft het Cft een advies aan de RMR verstuurd met betrekking tot dit steunpakket. Dit advies is behandeld in de RMR van 1 mei 2020 en heeft onder meer geleid tot additionele liquiditeitssteun van ANG 20 miljoen voor de periode 1 april tot en met 15 mei 2020.

Met de brief van 16 april 2020 verzocht de staatssecretaris van BZK het Cft de RMR nader te adviseren over de liquiditeitsbehoefte van Sint Maarten voor de periode half mei tot en met juni (tweede tranche). Dit advies heeft geleid tot het verstrekken van liquiditeitssteun van ANG 24 miljoen voor de genoemde periode en een bedrag van ANG 29 miljoen afhankelijk van het voldoen aan de voorwaarde een eigen bijdrage van 20 procent voor werknemers in te voeren en de percentages toe te kennen loonsubsidie aan te passen. Dit advies is op 15 mei 2020 overgenomen door de RMR en uitgebreid met een aantal specifieke en generieke voorwaarden waarmee Sint Maarten onvoorwaardelijk heeft ingestemd. Deze voorwaarden hebben betrekking op een verlaging van de totale arbeidsvoorwaardenpakketten van zowel de overheid als overheid gelieerde entiteiten, maar bijvoorbeeld ook op het aanpassen van de pensioengerechtigde leeftijd voor ambtenaren.

Aansluitend op de besluitvorming in de RMR van 15 mei 2020 heeft de staatssecretaris van BZK het Cft verzocht om ten behoeve van de RMR van 10 juli 2020 te adviseren. In de maand juni is regelmatig (ambtelijk) contact geweest met Sint Maarten over de uitvoering van het steunpakket, de prognose van de steun voor het derde kwartaal en de invulling van de generieke en specifieke voorwaarden. Op 24 juni heeft het Cft het gevraagde advies verstrekt. Dit advies bevatte de mate waarin Sint Maarten voldoet aan de in de tweede tranche opgenomen voorwaarden, de omvang van de liquiditeitsbehoefte voor juli tot en met september, de mate waarin Sint Maarten mag afwijken van de centrale begrotingsnorm en een beoordeling van de voorstellen van Sint Maarten voor structurele hervormingen.

In de eerste helft van 2020 is in totaal ANG 123 miljoen aan liquiditeitssteun door Nederland toegekend. Een groot deel hiervan (ANG 50 miljoen) had betrekking op het aanzuiveren van het liquiditeitssaldo dat in 2019 als gevolg van het begrotingstekort, aanzienlijk was gedaald. Met de liquiditeitssteun is circa ANG 50 miljoen aan gedeerde belasting- en premiebatens gecompenseerd en circa ANG 50 miljoen is bestemd voor loonsubsidie. De liquiditeitssteun is verstrekt in de vorm van tweejarige bulletleningen met dezelfde einddatum.

#### *Aanwijzing 2015*

In september 2015 heeft de RMR een aanwijzing aan Sint Maarten gegeven. Aangezien Sint Maarten niet aan deze aanwijzing voldoet, heeft de RMR op 18 april 2019 besloten deze te verlengen en te voorzien van nieuwe termijnen. Op het concept van de aangepaste aanwijzing heeft Sint Maarten op 31 juli 2019 zijn zienswijze gegeven. Op 30 juni 2020 was de verlengde aanwijzing nog niet ter definitieve besluitvorming aan de RMR aangeboden.

#### *Schuldquote en rentelastnorm*

De rentelastnorm bedraagt in 2020 ANG 32,0 miljoen. Het totaal aan rentelasten van de collectieve sector bedraagt naar schatting ANG 13,6 miljoen, circa 43 procent van de rentelastnorm. In de vastgestelde begroting worden leningen voorzien voor onder meer liquiditeitssteun, kapitaalinvesteringen, wederopbouw van de luchthaven en herfinanciering van in totaal ANG 453 miljoen.

De schuldquote van de collectieve sector van Sint Maarten komt eind maart 2020 uit op circa 44 procent van het bbp en kan in 2020 toenemen tot circa 66 procent als de voorgenomen leningen in de vastgestelde begroting 2020 worden aangetrokken. De schuldquote van de overheid komt eind maart uit op 63 procent van het bbp en kan oplopen tot 85 procent van het bbp. Bij het bepalen van de schuldquotes is uitgegaan van een bbp van ANG 1.632 miljoen (Note Economic Developments, CBCS, april 2020).

In de eerste helft van 2020 heeft Sint Maarten een lening van ANG 91 miljoen van de Europese Investeringsbank en een bedrag van ANG 128 miljoen uit het wederopbouwfonds ten behoeve van het herstel van de luchthaven. Deze bedragen zijn vervolgens aan de luchthaven doorgeleend.

#### *Financieel beheer*

Sint Maarten heeft met het Cft in oktober 2018 de afspraak gemaakt dat bij de jaarrekening 2021 een goedkeurende accountantsverklaring wordt afgegeven. Voor de noodzakelijke verbetering van het financieel beheer heeft Sint Maarten in de eerste helft van 2019 een geactualiseerd verbeterplan financieel beheer opgesteld. Dit plan is echter ook in de eerste helft van 2020 niet tot uitvoering gekomen. Het Cft benadrukt geruime tijd het belang om het financieel beheer te verbeteren. De noodzakelijke stappen blijven echter wegens verschillende oorzaken - waaronder geld- en capaciteitsgebrek - nog altijd uit. Het financieel beheer van Sint Maarten is nog altijd onvoldoende.

#### *Overheidsvennootschappen en collectieve sector*

Het Cft heeft op 7 oktober 2019 het rapport met de cijfers van het voorafgaande jaar van de collectieve sector ontvangen. Echter conform artikel 23 van de Rft dient de samenstelling van de collectieve sector van Sint Maarten tweemaaljaarlijks te worden geactualiseerd en door de minister van Financiën van Sint

Maarten en de minister van BZK van Nederland te worden vastgesteld. Deze vaststelling heeft nog niet plaatsgevonden.

Het land Sint Maarten heeft in veertien vennootschappen deelnemingen. De financiële positie van al deze overheidsvennootschappen raakt de landsbegroting. Inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van de overheidsvennootschappen acht het Cft daarom noodzakelijk. In een brief van 30 juni 2020 aan Sint Maarten heeft het Cft op grond van artikel 8 van de Rft verzocht de jaarrekeningen 2019 van de overheidsvennootschappen aan te leveren. Dit verzoek had betrekking op elf van de veertien overheidsvennootschappen.

Voor wat betreft de entiteiten die deel uitmaken van de collectieve sector, is Sint Maarten in het informatieverzoek van 30 juni 2020 tevens verzocht de voorlopige cijfers 2019 van deze entiteiten aan te leveren. Eind juni 2020 beschikte het land Sint Maarten, en het Cft, over de (voorlopige) jaarcijfers 2019 van een van de twaalf entiteiten.